

Annus horribilis per al turisme portuguès: caigudes asimètriques i recuperació a dues velocitats

La importància del turisme en l'economia portuguesa és innegable i es pot corroborar amb diversos paràmetres. Per exemple, l'any anterior a la pandèmia, el 2019, les exportacions de turisme van representar prop del 20% del total dels ingressos de la balança de béns i serveis, i, pel que fa a la ocupació, el 2019 es va tancar amb un nombre de persones ocupades al sector de l'allotjament i la restauració superior a les 330.000, prop del 7% del total de llocs de treball.

En tractar-se d'una activitat que depèn de la mobilitat de la població per operar, la situació sanitària i els confinaments van fer del 2020 un *annus horribilis* per al sector: els beneficis totals generats als establiments d'allotjament turístic van registrar una caiguda de gairebé 3.000 milions d'euros (vegeu el primer gràfic), i el nombre total d'hostes, que va registrar un CAGR¹ del 10% durant el període 2013-2019, es va reduir el 61% (vegeu el segon gràfic). Va ser especialment rellevant la caiguda patida en el 2T 2020, del 92% interanual, a causa de la declaració del primer estat d'emergència i del confinament estricte que es va produir entre el 18 de març i el 3 de maig.

A l'agost del 2020, el mes típicament més fort per al turisme nacional, un de cada cinc establiments d'allotjament turístic va estar tancat o no va registrar moviment de viatgers, i la taxa d'ocupació en regions com l'Algarve va ser, només, del 56%, quan, en l'època anterior a la pandèmia, superava de manera recurrent el 80%.

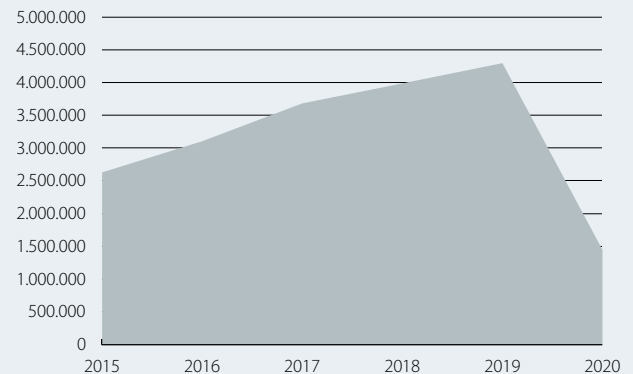
Aquestes caigudes, malgrat ser generalitzades, no van ser simètriques si ens fixem en la tipologia dels turistes: el 2020, el nombre de turistes residents es va contreure el 39% en relació amb el 76% dels no residents. Entre els turistes no residents, la caiguda tampoc va ser uniforme i es va manifestar amb més força en el turisme de llarga distància, com, per exemple, el mercat emissor dels EUA (el -89%), la qual cosa contrasta amb els mercats més pròxims, com l'espanyol (el -65%).

I què podem dir sobre el 2021? Amb les últimes dades disponibles divulgades per l'INE, relatives a l'agost, ja es posa en evidència que el 2021 és l'any de l'inici de la recuperació del sector. En comparació amb el 2019, la caiguda en el nombre acumulat d'hostes entre el gener i l'agost del 2021 (el -58%) ja és inferior a la del mateix període del 2020 (el -61%). Una vegada més, aquesta realitat no és simètrica: el nombre acumulat de turistes residents supera ja les xifres del 2020, situació que no es dona amb els no residents (vegeu el tercer gràfic). Els mercats interns han constituït, en molts països, el motor per a la recuperació

1. Compound Annual Growth Rate.

Portugal: ingressos anuals dels establiments d'allotjament turístic

(Milers d'euros)

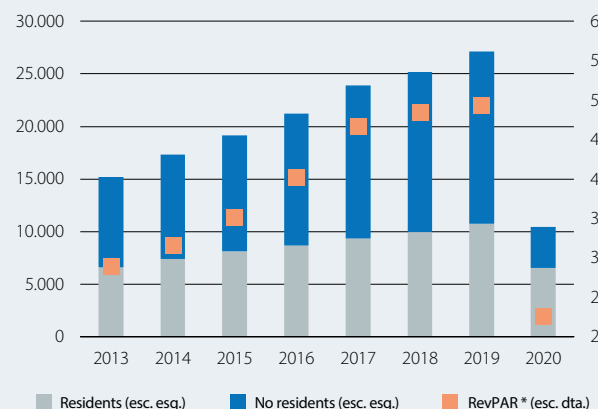

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal.

Portugal: nombre de turistes i RevPAR

(Milers)

(Euros)

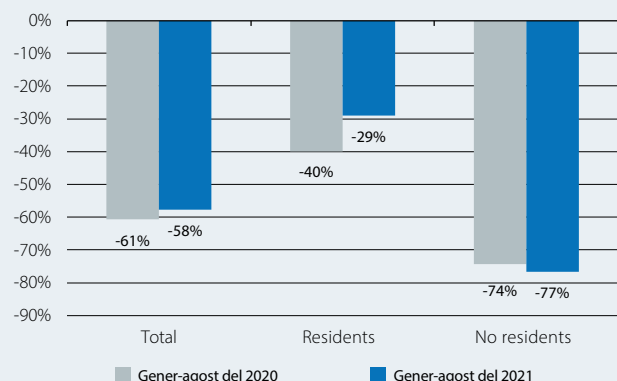

Nota: * Ingrés per habitació disponible.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal.

Portugal: nombre de turistes acumulat fins a l'agost

Variació en relació amb el 2019 (%)

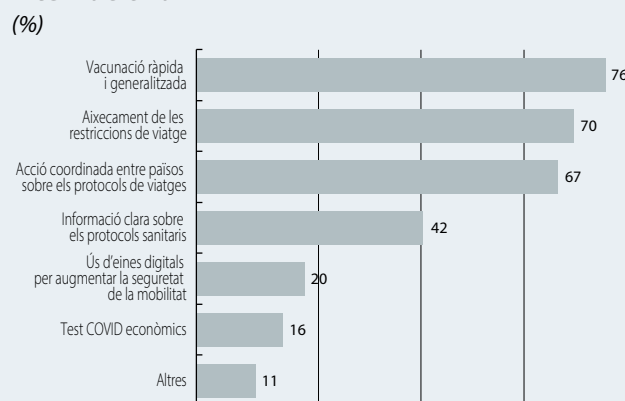

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal.

del sector, i, a la Xina i a Rússia, la capacitat ocupada per a vols domèstics va superar els nivells anteriors a la crisi.² Durant el mes «daurat» del turisme a Portugal (l'agost), l'eslògan «surt cap aquí dins» mai no ha estat tan adequat com al 2021, ja que es va assolir el nombre més elevat de pernотacions de residents des que existeixen registres, 4,2 milions, xifra que supera en un 22% les pernотacions de l'agost del 2019, que era l'anterior màxim històric. Totes les regions, llevat de l'àrea metropolitana de Lisboa, van registrar, a l'agost del 2021, un major nombre de pernотacions de residents en relació amb el mateix mes del 2019. Destaquen, però, les regions de Madeira i de les Açores, on el nombre de pernотacions de residents es va situar el 62% i el 40%, respectivament, per damunt de les de l'agost del 2019. També al juliol, el nombre de pernотacions de turistes nacionals havia ja superat les del mateix mes del 2019 en un 6%.

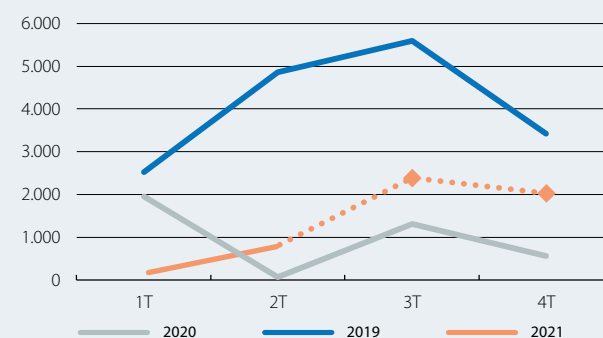
Si, pel que sembla, el turisme intern segueix un camí consolidat de recuperació, què podem esperar del turisme de no residents? L'enquesta realitzada a un panell d'especialistes al setembre per la WTO³ destaca clarament la vacunació ràpida i generalitzada contra la COVID-19 com el principal factor que pot contribuir a la recuperació del turisme internacional (vegeu el quart gràfic). En aquesta matèria, Portugal ha vingut destacant com un dels països del món amb un percentatge més elevat de població vacunada. Cal recordar que la dimensió «Safety & Security» associada al turisme a Portugal és un dels seus principals avantatges competitiu,⁴ i aquesta dimensió surt clarament reforçada amb la reeixida campanya de vacunació. A l'enquesta de la WTO, l'aixecament de les restriccions als viatges s'apunta com el segon factor més important per a la reactivació del turisme internacional. De fet, la recuperació del sector de l'aviació i la reobertura de rutes és determinant, i, històricament, comprovem que hi ha una forta correlació entre els vols als aeroports nacionals i el nombre de turistes internacionals. En funció d'aquesta relació, hem projectat la que podria ser l'evolució del turisme de no residents fins al final del 2021. Amb les dades de turisme conegudes fins a l'agost i amb les dades de vols fins al setembre (vegeu el cinquè gràfic), preveiem que el 3T 2021 tancarà encara amb gairebé el -60% de turistes estrangers en comparació amb el 2019 i amb una reducció de la bretxa amb el 2019 en el 4T 2021 fins al -41%. Tenint també en compte que, abans de la pandèmia, els turistes de la UE representaven prop de la meitat del turisme internacional portuguès, l'adopció, a la UE, del certificat digital COVID és un facilitador important per a la lliure circulació i per a la reactivació del sector. No obstant això, pel que fa

Portugal: factors de recuperació del turisme internacional

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'Organització Mundial de Turisme (Enquesta del panell d'experts, setembre del 2021).

Portugal: nombre de turistes no residents (Milers)

Notes: Previsió per al nombre d'hostes no residents al final del 3T i el 4T 2021 basada en una regressió de mínims quadrats amb punts de ruptura utilitzant el nombre de vols en territori portuguès com a variable explicativa. El nombre de vols per al 4T 2021 s'obté d'acord amb un model ARMA (4,2).

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE de Portugal i d'Eurocontrol.

als turistes de llarga distància, les xifres es mantenen en nivells molt baixos. En el 2T 2021, el nombre de turistes provinents de la Xina i dels EUA (més d'1,5 milions l'any abans de la pandèmia) es va reduir el 98% i el 94%, respectivament, en relació amb el mateix trimestre del 2019. Tal com ja s'ha exposat, les caigudes van ser asimètriques, i la recuperació del sector també és desigual en funció de la tipologia del turista i de la regió del país.

Tiago Belejo Correia

2. Dades de la World Tourism Organization (World Tourism Barometer, vol. 19, núm. 5, setembre del 2021).

3. World Tourism Organization.

4. Dades del World Economic Forum (The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019).